

SUGGESTIES VOOR EEN LAATSTE EUCHARISTIEVIERING IN EEN KERK OF KAPEL

Ter inleiding

In vele dorpen bepaalt de parochiekerk het plaatselijke landschap. De klokkentoren is vaak al van ver te zien. De kerk is de stille getuige van zoveel momenten in het leven van mensen. Generatie op generatie kwamen gelovigen er samen. De mensen die de kerk bouwden konden zich wellicht moeilijk voorstellen dat er een dag zou komen waarop ze onttrokken zou worden aan de eredienst. En toch: ook in Vlaanderen gebeurt het vandaag.

De sluiting van een kerk of kapel is een ingrijpende gebeurtenis in het leven van een geloofsgemeenschap. Ze verliest het gebouw waarin ze gewoon was samen te komen, en waarin mensen belangrijke momenten hebben meegemaakt: talloze eucharistievieringen op zon- en wekdagen, momenten van persoonlijk en gezamenlijk gebed, doop, vormsel, eerste communie, verzoeningsvieringen, huwelijksvieringen, uitvaarten. Het zijn deze herinneringen die maken dat de sluiting van een kerk soms sterk ervaren wordt als een verlies.

Hoe kunnen we mensen helpen dit gebeuren gelovig te doorleven? Hoe hen helpen om het belangrijkste te gaan inzien: dat de Kerk geen gebouw is, maar een gemeenschap van mannen en vrouwen die de weg van Christus gaan en Hem volgen. Ieder van hen is geroepen om levende steen te zijn voor de vorming van de Kerk. Ook als een kerkgebouw gesloten wordt blijft de Kerk bestaan. Met andere woorden: de Kerk blijft voortleven in de geloofsgemeenschap(en) waar de gelovigen voortaan de zondag zullen vieren, samen met de andere christenen uit de omgeving; ze wordt ook zichtbaar in de initiatieven van dienstbaarheid, catechese en gemeenschapsvorming.

Om parochianen deze overgang te helpen maken volstaat het niet om een laatste keer eucharistie te vieren en iedereen op het einde van de viering op te roepen om voortaan naar een naburige kerk te gaan. Het is belangrijk om hen vroeg genoeg te informeren en te betrekken in het denkproces. Zo kan het nuttig zijn om in voorbereiding van de beslissing om de kerk aan de eredienst te onttrekken, de gelovigen uit te nodigen op een samenkomst. Zo geeft men hen de kans om hun reacties te verwoorden bij de sluiting van hun kerk en ideeën te geven over hoe de overgang gemaakt kan worden naar de kerk(en) waar de gelovigen voortaan de vieringen zullen kunnen bijwonen.

Een gesprek met de parochianen zou kunnen vertrekken vanuit de vraag: “Wat zouden de muren van de kerk vertellen mochten zij kunnen spreken?” Ze laat toe om zowel positieve als negatieve herinneringen op te roepen. Sommige van deze verwoordingen of opmerkingen kunnen inspiratie bieden voor de homilie tijdens de laatste viering in de kerk. De parochianen kunnen tijdens deze bijeenkomst(en) ook uitgenodigd worden om samen na te denken over de laatste eucharistie die men in de parochiekerk zal vieren: welk beeld of symbolisch element willen we graag uit het kerkgebouw meenemen naar de nieuwe plaats(en) van samenkomst? Waarvoor zullen wij bijzonder bidden in de voorbede, welke gebaren en verwoordingen sluiten het best aan bij deze bijzondere eucharistie? Deze persoonlijke inbreng kan voor de parochianen belangrijk zijn en helpen om op een serene, constructieve manier met de situatie om te gaan.

Belangrijk is nog dat er in de laatste viering een rol weggelegd wordt voor de verschillende medewerkers in het parochiale leven. Ook parochianen uit naburige gemeenschappen kunnen uitgenodigd worden, zeker de gelovigen uit de plaats waarin voortaan de weekendliturgie gevierd zal worden. Zij kunnen op deze manier hun steun en solidariteit betuigen en getuigen van hun verbondenheid in het gebed.

Wat volgt is een voorstel voor het verloop van een dergelijke viering met enkele uitgewerkte suggesties.

Deze viering kan voorgegaan worden door de bisschop en/of een gemandateerd priester. Men kan zowel op zondagen als op wekdagen¹, met toestemming van de bisschop, een passend misformulier kiezen voor verschillende omstandigheden, bijvoorbeeld het misformulier voor de dankzegging (Missaal voor de wekdagen nr. 50) of voor de heilige Kerk (Missaal voor de wekdagen nrs. 1-4)², of de votiefmis voor de patroonheilige van de kerk. De liturgische kleur is wit of die van het tijdeigen.

De paaskaars wordt duidelijk zichtbaar opgesteld, ofwel midden in het priesterkoor, ofwel vlak bij de ambo.

Intrede en begroeting

Na het kruisteken en de begroeting volgt een welkomstwoord. De voorganger richt zich tot de verzamelde gemeenschap in deze of gelijkaardige bewoordingen:

Van harte welkom in deze N...-kerk, waar we zo vaak ons geloof in God gevierd hebben. Net zoals in een familie wordt het leven van een parochie getekend door allerlei gebeurtenissen: geboorten, vreugde en pijn, projecten en ideeën, dromen, verlies, overgangsmomenten. Vandaag zijn we hier bijeen voor een belangrijk moment in het leven van onze geloofsgemeenschap: het is de laatste keer dat we hier liturgie zullen vieren. Het is dan ook begrijpelijk dat we hier met gemengde gevoelens aanwezig zijn. Er is natuurlijk het verdriet, maar tegelijkertijd voelen we erkentelijkheid. We zijn dankbaar voor al het mooie dat we in deze kerk beleefd hebben. We zijn God dankbaar, voor alles wat Hij hier voor ons en in ons heeft bewerkstelligd.

De Heer gaat ons voor in deze viering.

Hij nodigt ons uit om stand te houden in het geloof, zodat we Kerk kunnen blijven vormen, Lichaam van Christus.

De paaskaars staat in ons midden,

om te gedenken dat Christus, het Licht van de wereld, ons altijd nabij is: ook vandaag.

Moge dit vuur, teken van de aanwezigheid van de verrezen Christus, licht brengen op de weg van hoop die wij samen gaan.

Kyrie-litanie

C. Heer Jezus, Gij gaat mee op onze levensweg en nodigt ons uit tot hoop en vertrouwen.

Heer, ontferm U over ons.

Heer, ontferm U over ons.

Christus, Gij wilt wonen in elk van ons, en ons opbouwen tot een tempel van uw Geest.

Christus, ontferm U over ons.

Christus, ontferm U over ons.

Heer Jezus, Gij maakt ons tot levende bouwstenen van uw Kerk.

Heer, ontferm U over ons.

Heer, ontferm U over ons.

C. Moge de almachtige God zich over ons ontfermen en ons kwaad vergeven.

Moge Hij ons sterken in geloof, hoop en liefde en ons leiden op de weg van eeuwig leven.

Eer aan God

(Indien passend in de tijd van het jaar)

Openingsgebed

Voor de oraties volgt men de liturgie van de dag of, indien de liturgische tijd het toelaat, het misformulier voor de dankzegging (Missaal voor de weekdays p. 927, nr. 50) of één van de misformulieren voor de heilige Kerk (Missaal voor de weekdays pp. 867-872), of de votiefmis voor de patroonheilige van de kerk. In deze suggesties wordt misformulier 4 voor de heilige Kerk opgenomen als voorbeeld (Missaal voor de weekdays pp. 870):

Almachtige God,
geef dat de Kerk steeds het heilig volk blijft,
door de eenheid van Vader, Zoon en heilige Geest verenigd;
dat zij voor de wereld een teken wordt
van uw heiligheid en eenheid,
en alle mensen tot de volmaaktheid van de liefde brengt.
Door onze Heer Jezus Christus, uw Zoon,
die met U leeft en heerst in de eenheid van de heilige Geest,
God, door de eeuwen der eeuwen.

Schriftlezingen

Homilie

In de homilie kan de voorganger niet voorbij gaan aan het pijnlijke aspect van het sluiten van de kerk/kapel, maar hij zal vooral oproepen tot hoop. Daarvoor kan hij de gelovigen eraan herinneren dat dé Kerk niet in de eerste plaats een gebouw is, maar een geheel van levende bouwstenen, gevormd door de gelovigen zelf. Ook indien een bepaald kerkgebouw gesloten wordt, blijft de roeping van de gedoopten overeind om samen met andere christenen uit de omgeving geloofsgemeenschap te proberen opbouwen en zo de Kerk zichtbaar te maken.

Geloofsbelijdenis (op een zon- of feestdag)

Voorbede

C. In het beluisteren van de woorden van leven uit de Schrift,
putten wij het vertrouwen dat God met ons meegaat
in vreugde en verdriet.
Hij schenkt ons moed en kracht om zijn Kerk te blijven opbouwen.
Bidden wij nu tot Hem:
L. Voor alle mensen die pionierswerk leverden
bij het bouwen van deze kerk/kapel,
voor hen die tot op vandaag zorg hebben gedragen
voor het onderhoud en de aankleding ervan.
Laten wij bidden.

L. Voor allen die in deze kerk gemeenschap hebben gevormd
in viering en gebed:
voor hen die hier in stil gebed nieuwe kracht vonden,
voor de kinderen die hier werden gedoopt,
voor de jongeren die voorbereid werden op vormsel en eucharistie;
voor wie hier gehuwd zijn,
voor de overledenen die we toevertrouwden aan de liefde van de Vader.
Laten wij bidden.

L. Voor de priesters, diakens, religieuzen en pastorale werkers
die zich hier in het verleden hebben ingezet
om het geloof te verkondigen en voor te leven;
voor allen die vandaag meewerken,
als vrijgestelde of vrijwilliger,
om in *onze pastorale eenheid/ons dekenaat/onze stad*
getuigenis af te leggen van het Evangelie.
Laten wij bidden.

L. Voor hen die in deze buurt op bezoek gaan bij zieken,
bij alleenstaande bejaarden,
bij gezinnen die het moeilijk hebben;
voor allen die getuigen van Gods liefde
door hun dienstbaarheid en zorg voor anderen.
Laten wij bidden.

L. Voor ons allen,
die geroepen zijn om samen te werken
aan een gastvrije geloofsgemeenschap,
in de veranderende context van maatschappij en Kerk.
Laten wij bidden.

C. God onze Heer,
vandaag nemen wij afscheid
van een plaats die ons dierbaar is.
Troost ons met uw liefde,
wek in ons hart dankbaarheid om het goede in ons leven
en voedt in ons de hoop dat Gij uw Kerk altijd nabij blijft,
door Jezus Christus, onze Heer.

Aanbrengen van de gaven

Het kan goed zijn om voor het aanbrengen van de gaven beroep te doen op gelovigen die zich ingezet hebben voor het kerkgebouw en de plaatselijke gemeenschap. Zij kunnen het brood en de wijn voor de eucharistie aanbrengen, eventueel ook kaarsen en bloemen.

Gebied over de gaven

C. Heer, in deze eucharistie
ter nagedachtenis aan de mateloze liefde van uw Zoon
vragen wij ootmoedig:
laat de vruchten van de verlossing
alle mensen ten goede komen
door het dienstwerk van uw Kerk.
Door Christus onze Heer.

Eucharistisch gebed

Voor het eucharistisch gebed kan men kiezen voor E.G. XI, versies A of D, met de respectievelijke eigen prelatie. Als men een eucharistisch gebed met een wisselende prelatie kiest, kan men prelatie nr. 46 nemen (Missaal voor de weekdays, p. 308).

Gebed na de communie

V. God,
door dit wonderbaar sacrament
schenkt gij de kerk kracht en steun.
Laat uw volk door deze heilige gaven
aan Christus trouw blijven,
en bij zijn taak in deze wereld
de opbouw van uw eeuwig koninkrijk ter harte nemen.
Door Christus onze Heer.

Slotritus

Bij de slotritus kan een gebed gesteld worden dat aansluit bij dit moment van 'afcheid'. Uit de suggesties die hieronder volgen kan men de elementen kiezen die het best passen bij dit moment van 'afcheid', afhankelijk van de concrete context.

- 1. Na het gebed na de communie kan men eerst het bisschoppelijk decreet voorlezen waardoor de kerk of kapel onttrokken wordt aan de eredienst.*
- 2. Daarna kan men een dankgebed laten uitspreken, door één of meerdere plaatselijke vrijwilligers die nauw met de kerk verbonden waren. Men kan onderstaande tekst nemen, of een tekst die nog beter aansluit bij de plaatselijke situatie:*

Heer, onze God,
nu we voor het laatst samenzijn in deze kerk,
willen we U danken voor de vele momenten
waarop we hier uw aanwezigheid mochten ervaren,
in de stilte van ons hart
en in gezamenlijke viering en gebed.
Wij danken U voor de vele keren dat we hier uw Woord mochten beluisteren
en uw Zoon mochten herkennen bij het breken van het Brood.
Heer, onze God,
vandaag willen we U ook danken
voor de tekenen van uw goedheid
voor de vele kinderen
die hier gedoopt en gevormd werden
of hun eerste communie deden.
Dankbaar blikken we terug
op de vele momenten dat U uw zegen gaf
aan wie in deze Kerk hun huwelijk vierden.
En nooit zullen we vergeten, Heer,
hoe U een bron van troost en hoop werd
voor velen die hier afscheid namen
van een dierbare overledene.

Heer,
nu deze kerk onttrokken wordt aan de eredienst
vragen we U:
blijf ons nabij,
steun en sterk ons
om vol hoop en geloof
verder te bouwen
aan een levendige geloofsgemeenschap
die weliswaar niet meer hier,
maar wel in andere kerken zal samenkomen.
Geef ons uw Geestkracht, Heer,
om te groeien
in samenwerking en verbondenheid.
Ga met ons mee
en schenk ons uw rijke zegen,
door Christus, onze Heer.
Allen: Amen.

3. Na het gebed na de communie of het dankgebed spreekt de voorganger een zendingswoord uit dat de slotprocessie voorbereidt. In deze processie kan men één of meerdere symbolische of liturgische voorwerpen meedragen, die uit de gesloten kerk overgebracht zullen worden naar een andere kerk: het processiekruis, een kruisbeeld, een beeld of relieken van de patroonheilige van de kerk, een icoon of schilderij ... Achter het processiekruis, dat begeleid wordt door twee misdienaars met kandelaars, volgt iemand die de paaskaars draagt. Daarna volgen gelovigen met het gekozen voorwerp (of voorwerpen). Alle gelovigen worden uitgenodigd om zich achter deze groep in de processie te voegen. Enkele mensen die vooraf werden aangesproken helpen daarbij. Achteraan in de processie volgen de diaken met het evangelieboek, en de voorganger die het H. Sacrament draagt.

Suggestie voor het slotwoord en de zending:

C. Zusters en broeders, dadelijk verlaten we allen in processie deze kerk. Het is een beeld van wie wij zijn als kerkgemeenschap: Gods volk dat zijn pelgrimstocht aflegt door de wereld en de tijd, er op vertrouwend dat God zelf meetrekt in goede en kwade dagen. We volgen de symbolen van Christus' aanwezigheid in ons midden: het kruis en het licht van de paaskaars. We dragen zijn Evangelie mee, en het allerheiligste Sacrament. *We dragen ook het beeld/de relieken/ ... mee van de h. ...* Al deze tekens brengen we over naar de N... kerk, waar we volgende zondag de eucharistie zullen vieren. Een aantal gelovigen die zich daar inzetten, waren vandaag hier om hun verbondenheid uit te drukken. Zij willen samen met ieder van u verder Kerk vormen. Daarom wil ik jullie vragen om volgende week niet te zeggen: 'we gaan elders eucharistie vieren': jullie zullen niet elders gaan, jullie zullen thuiskomen! En de parochianen van de N...kerk moeten eigenlijk niet zeggen: 'welkom bij ons'. Want het zou mooi zijn als we sterker gaan beseffen dat er geen 'bij ons' of 'bij hen' is, maar dat wij allen steeds weer door Christus verzameld worden om bij Hem te gast te zijn en onze 'thuis' te vinden.

Na dit zendingswoord maken allen die de slotprocessie openen zich klaar en stellen zich op in de middengang. De voorganger haalt de ciborie met geconsacreerde hosties uit het tabernakel. De voorganger plaatst het Sacrament op het altaar en bewierookt het. Daarna spreekt hij de slotzegen uit; hij kan het volk ook zegenen met het H. Sacrament.

Plechtige zegen

Men kan ook een van de andere zegenformules kiezen uit het missaal (Zondagsmissaal, pp. 365-374).

C. Moge de Heer u zegenen en behoeden.

Amen

Moge de Heer de glans van zijn gelaat over u spreiden en u genadig zijn.

Amen

Moge de Heer zijn gelaat naar u keren en u vrede schenken.

Amen

Zegene u de almachtige God, Vader, Zoon en heilige Geest.

Amen.

Onmiddellijk na de zegen en de wegzending wordt de processie gevormd. Tijdens de processie kan men zacht orgelspel of een lied voorzien; ofwel gebeurt de processie in stilte.

Bij de uitgang van de kerk wordt de ciborie overhandigd aan een priester of diaken die het Sacrament naar een naburige kerk overbrengt. Ook de andere symbolische of liturgische voorwerpen worden zo mogelijk meteen overgebracht naar de plaats van bestemming.

Aan de uitgang van de kerk kan men nog een klein aandenken laten uitdelen voor de aanwezigen: een foto van de kerk, met op de achterzijde een psalm of gebed, een kaarsje met de beeltenis van (het interieur van) de kerk ...

Het is belangrijk dat tijdens de eucharistie van de volgende zondag de gelovigen die gewoonlijk meevierden in de nu gesloten kerk bijzonder welkom geheten worden